

Institutul de Științe ale Educației

**IMPLEMENTAREA PROGRAMULUI
PENTRU
ÎNVĂȚAREA PE TOT PARCURSUL VIEȚII**

**RAPORT NAȚIONAL INTERMEDIAR 2007 – 2009
ROMÂNIA**

Autori:

Petre BOTNARIUC
Laura CĂPIȚA
Ciprian FARTUȘNIC
Alina GAVRILIȚĂ
Delia GOIA
Mihai IACOB
Cornelia NOVAK

Date de contact:

Institute of Education Sciences
37, Știrbei Vodă, Sector 1
010102, Bucharest
Romania
Tel. +40 21 315 89 20
Fax: +40 21 312 14 47
Email: cip@ise.ro
URL: www.ise.ro

MAI 2010

Sumar raport

Prezentul raport a fost elaborat de către o echipă de cercetători ai Institutului de Științe ale Educației, în colaborare cu ANPCDEFP și are ca obiectiv general evaluarea implementării și impactul LLP în România, în perioada 2007-2009.

Documentul include capitole care abordează următoarele categorii de probleme:

- metodologia care stă la baza elaborării raportului;
- prezentarea rezultatelor obținute din aplicarea instrumentelor de cercetare, folosind structura recomandată de Comisia Europeană, respectiv urmărirea aspectelor care țin de relevanța, eficiența și eficacitatea programului LLP (2007-2009) în raport cu obiective și priorități naționale, dar și cu opțiunile strategice europene cu privire la educație și formare;
- concluzii și recomandări.

Partea cea mai consistentă a raportului prezintă modul în care factorii implicați în derularea programului LLP în România (administratori, decidenți, beneficiari individuali și beneficiari instituționali) se raportează la aspecte care țin de relevanța, eficiența și eficacitatea programului LLP.

Pentru a avea o imagine cât mai fidelă a stadiului implementării LLP în România, instrumentele de cercetare s-au adresat decidenților și beneficiarilor individuali și instituționali ai fiecăruia dintre subprogramele subsumate programului LLP. Aceste date au fost coroborate, unde a fost cazul, cu date oferite de instrumente de raportare ale ANPCDEFP.

Prin modul de structurare, raportul conturează, pe de o parte, starea de fapt cu privire la implementarea LLP în România și, pe de altă parte, zonele de intervenții posibile în acest domeniu.

Prezentăm sintetic principalele date obținute în legătură cu cele trei aspecte care au orientat analiza: relevanța, eficacitatea programului și eficiența programului LLP (2007-2009).

Datele privitoare la **relevanța programului**, raportată la obiectivele specifice și la prioritățile naționale, evidențiază influența benefică a programului LLP pentru structurarea cadrului educației permanente în România, cea mai bună dovadă fiind capitolul Educația permanentă în România, inclus în actualul proiect de lege a educației. În același timp, cele trei mari obiective ale programului Educație și Formare 2010 sunt apreciate în foarte mare măsură de beneficiarii subprogramelor și ai acțiunilor transversale, iar cooperarea transnațională este considerată un factor cheie al evoluțiilor actuale din domeniul educației și formării. Sistemul de educație și formare din România are încă multe de făcut pentru a construi o cultură a învățării permanente.

În legătură cu **eficacitatea LLP** s-au conturat aspecte care vizează crearea de oportunități pentru includerea de noi grupuri țintă, mai ales din zonele defavorizate, dar și dificultățile în atragerea unor grupuri țintă (IMM-uri, Camere de Comerț, AJOFM, pentru Leonardo da Vinci, partenerii sociali și responsabili VET pentru Vizitele de studiu, studenți sau absolvenți pentru acțiunea Asistenți Comenius), beneficiile personale și profesionale ale participării la subprograme, contribuția unanim recunoscută a programului la combaterea rasismului, a prejudecăților și a xenofobiei, măsurile adoptate de administratorii programelor pentru a crește sinergiile între LLP și alte programe naționale și identificarea provocărilor și a dificultăților în implementarea programelor (bugetul alocat României este mult mai mic decât cererea; necorelarea instrumentelor de gestiune cu demararea programului, prea multe acțiuni diferite cu reguli diferite).

Dimensiunea **eficienței** include perspectiva mecanismelor și a instrumentelor de susținere a managementului (sunt propuse soluții de simplificare a managementului, incluzând și problema raportării) și adecvarea resurselor și a suportului financiar.

Capitolul de concluzii și recomandări identifică zonele de intervenții posibile în acest domeniu, intervenții care pot fi făcute de la nivelul celor trei actori cheie: Comisia Europeană, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, ca Autoritate Națională și Agenția Națională..

Metodologia cercetării

Scop: Evaluarea implementării și impactului LLP în România

Obiective

- analiza rezultatelor LLP realizate până în prezent, identificarea lecțiilor învățate și a bunelor practici;
- oferirea de recomandări pentru îmbunătățirea implementării programului actual în perioada rămasă de derulare;
- oferirea de date pentru fundamentarea/ pregătirea viitorului program în domeniul învățării pe tot parcursul vieții.

Metode și tehnici

- studiul documentelor de specialitate;
- cercetare cantitativă: ancheta pe bază de chestionar;
- cercetare calitativă: focus-grupul, interviul aprofundat;
- analiză statistică.

Grupuri țintă

- decidenți/ actori interesați (MECTS, agenții, centre conexe)
- Beneficiari (instituții de educație și formare, companii, ONGuri etc.)

Eșantion

Eșantionul proiectat a inclus 866 de subiecți proveniți din toate subprogramele LLP, iar numărul total al respondenților a fost de 801 de subiecți. Coeficientul hipătrat rezultat din compararea eşantionului rezultat din cercetare cu cel proiectat ($hi-p=8,30$) este mai mic decât valoarea tabelară $hi(tab)=11,07$ pentru 5 grade de libertate. Se poate afirma cu o probabilitate de 95% că eşantionul este reprezentativ din punctul de vedere al distribuției pe programe a subiecților. Chiar și eşantionul LLP (prin excluderea W) este reprezentativ, rezultând $hi-p=3,32 < 9,94$ valoare tabelară pentru 4 grade de libertate.

Calendar

- 1 februarie – 26 februarie – dezvoltarea instrumentelor cercetării (grilă de interviu pentru decidenți și actori interesați, chestionar și focus group pentru beneficiarii LLP)
- 1 martie – 5 martie – validarea instrumentelor
- 8 martie – 16 aprilie – aplicarea instrumentelor de cercetare și colectarea datelor
- 19 aprilie – 28 mai – analiza rezultatelor, interpretarea și redactarea raportului (în limba română)

- 31 mai – 11 iunie feedback din partea MECTS și ANPCDEFP
- 14 Iunie – 25 Iunie traducerea în limba engleză și raportarea către CE..

Grafic GANTT	Februarie	Martie	Aprilie	Mai	Iunie
Dezvoltarea instrumentelor cercetării (grilă de interviu pentru decidenți și actori interesați, chestionar și focus grup pentru beneficiarii LLP)	*				
Validarea instrumentelor		*			
Aplicarea instrumentelor de cercetare și colectarea lor		*	*		
Analiza rezultatelor, interpretarea și redactarea raportului (în limba română)			*	*	
Feedback din partea MECTS și ANPCDEFP					*
Traducerea în limba engleză și raportarea către CE					*

Rezultatele cercetării

- Raport național de evaluare a implementării și impactului LLP (puncte forte, puncte slabe, exemple de bune practici la nivel național);
- Date statistice despre rezultatele implementării la nivel național a LLP.

Sub-programe LLP analizate: Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig, Vizite de studiu, Eurydice, European Label, Europass.

Descriere chestionare

Au fost folosite două tipuri de chestionare, unul pentru beneficiarii individuali și unul pentru beneficiarii instituționali. Asemănătoare ca și conținut, ele au avut diferențieri în special sub raportul perspectivei din care erau formulate întrebările și a unor componente specifice experienței fiecăruia dintre grupuri. Chestionarele au fost particularizate pentru fiecare subprogram în parte, eliminându-se sau adăugându-se întrebări relevante .

În final s-a ajuns la următoarea listă de chestionare: 1) Comenius – beneficiari individuali, 2) Comenius – beneficiari instituționali, 3) Leonardo da Vinci – beneficiari individuali, 4) Leonardo da Vinci – beneficiari instituționali, 5) Grundtvig – beneficiari individuali, 6) Grundtvig – beneficiari instituționali, 7) Erasmus – beneficiari individuali, 8) Erasmus – beneficiari instituționali, 9) E-twinning, 10) Vizite de studiu – beneficiari, 11) Vizite de studiu – organizatori.

Itemii

Au fost folosiți atât itemi cu răspuns închis cât și itemi cu răspuns deschis. Varianta cea mai scurtă de chestionar a fost adresată participanților la Progamul E-twinning (13 itemi), celelalte programe având chestionare de 20-24 de întrebări în funcție de specific și de populația investigată (beneficiarii individuali sau beneficiarii instituționali).

Prin itemii cu răspuns închis respondenții au fost rugați să ofere date de identificare a lor sau a organizației pe care o reprezentau și date demografice privind vârsta și eventuala apartenență la categorii sociale dezavantajate. De asemenea au

trebuie să aleagă indicele programului la care au luat parte. Beneficiarii au indicat printr-o scală Lickert de 5 trepte: a) modul în care privesc ei relevanța programului la care au participat pentru anumite aspecte legate de educație, b) accesibilitatea lui pentru grupurile țintă, c) calitatea asistenței acordate de Agenție pe tot parcursul procesului, d) relevanța monitorizării și a evaluării, e) relevanța programului pentru politicile orizontale ale UE, f) eficiența și eficacitatea participării la program. Alte aspecte chestionate prin întrebări închise au fost cele legate de utilizarea componentelor transversale (Eurydice, European Label, Europass, Vizite de studiu) și cele de intenția de a se angaja în alte proiecte și programe.

Itemii cu răspuns deschis au urmărit clarificarea prin exemple și propuneri concrete a unor aspecte precum: a) valoarea adăugată a participării la LLP, b) ameliorarea accesului grupurilor țintă, c) provocările cărora beneficiarii le-au făcut față, d) exemple de contribuție a diferitelor programe la politicile orizontale ale UE, e) argumente pentru aprecierea eficienței și eficacității participării la program, f) alte probleme relevante pentru beneficiari care nu au fost cuprinse în chestionar. Instituțiile au fost chestionate în detaliu privind impactul programului asupra organizației și modificările propuse.

Relevanța Programului de Învățare pe tot parcursul vieții

Relevanța obiectivelor LLP și contribuția lor la prioritățile politicilor naționale, strategiilor de învățare permanentă și nevoilor de natură socio-economică

Raportându-se la relevanța obiectivelor LLP din perspectiva priorităților naționale, cei mai mulți dintre decidenții intervievați consideră că actualul proiect de lege este documentul de politică educațională care valorifică cel mai mult LLP. Acest proiect include un întreg titlu destinat Educației permanente, care reglementează cadrul general și integrator al educației permanente în România, stabilind și responsabilitățile în domeniu.

Proiectul de lege menționat este cel mai recent document normativ care structurează problematica LLP și creează contextul finalizării unor demersuri începute în urmă cu mai mulți ani. Printre acestea se află și elaborarea strategiei educației permanente în România¹.

De asemenea, persoanele intervievate menționează o serie de instituții care au inclus obiective ale LLP în documentele privind tipurile de activități desfășurate (dintre acestea și CNFPA și ACPART).

În ultimii ani, s-a înregistrat o creștere a interesului pentru elaborarea unei strategii naționale coerente în domeniul învățării pe tot parcursul vieții la nivelul decidenților politici și al experților. Ca urmare, principiile învățării pe tot parcursul vieții au fost incluse ca priorități în cadrul diferitelor documente de politică în domeniul educației, formării continue și ocupării forței de muncă **Planul național de dezvoltare 2007-2013 (PND)**, **Programul național de reforme (PNR)** și **Programul operațional sectorial în domeniul dezvoltării resurselor umane (POS DRU)** sunt principalele documente de politică prin care România urmărește în prezent țintele stabilite prin Agenda Lisabona în domeniul educației, formării profesionale și ocupării.

De asemenea, din analiza documentară reiese că obiective specifice educației permanente se regăsesc în mod explicit într-o serie de documente strategice la nivel

¹ Demersul menționat a beneficiat și de o finanțare a Comisiei Europene.

sectorial, cum sunt: *Strategia națională pentru ocuparea forței de muncă 2004-2010* (MMSSF, 2004), *Strategia pe termen scurt și mediu privind formarea profesională continuă 2005-2010* (MMSSF, ANOFM, MEC, CNFPA cu sprijinul Comitetelor sectoriale, 2005), *Direcții strategice ale Ministerului Educației și Cercetării pentru perioada 2006-2008 (2005)*, *Strategia Dezvoltării Învățământului Preuniversitar pentru perioada 2001 – 2010*, *Strategia pentru dezvoltare durabilă în România*².

Sistemul de educație și formare din România este în curs de a realiza un cadru național al calificărilor (corelat cu cadrul European al Calificărilor (EQF), bazat pe un pact social încheiat în 2005, care implică parteneri sociali reprezentativi pentru comitetele sectoriale implicate în definirea și validarea calificărilor³.

Pentru elaborarea cadrului național al calificărilor pentru Învățământul Superior a fost pilotată o metodologie care este în curs de aprobare, iar proiectul *Dezvoltarea unui sistem operațional al calificărilor din învățământul superior din România - DOCIS*, proiect finanțat de *Fondul social european* prin *Programul operațional sectorial pentru dezvoltarea resurselor umane* și de Guvernul României vizează crearea unui sistem modern de calificări în învățământul superior, convergent cu recomandările Comisiei Europene și cu imperatiile procesului Bologna, corelat cu cerințele și evoluția pieței.

Subiecții investigați în legătură cu cele trei priorități educative la nivel național supuse aprecierilor (*dezvoltarea competențelor cheie, calitatea educației și autonomia personală*), consideră că programele în care au fost implicați contribuie la aceste obiective în foarte mare măsură. Dintre cele trei priorități, cel mai bun scor a fost obținut de dezvoltarea autonomiei personale (70,4% acordate de beneficiarii individuali și 58,2 % de către cei instituționali), urmată de contribuția la calitatea educației (59,2% instituții și 44,3% indivizii) și la dezvoltarea competențelor cheie (55% indivizii și 43,7% instituțiile). Percepțiile diferite ale respondenților pot fi explicate prin nivelul de cunoaștere al celor trei aspecte investigate, dar și prin modul diferit în care, mai ales beneficiarii individuali, sunt afectați de acestea.

Autonomia personală (sau *descurcatul singur*, cum afirmă unul dintre respondenții Erasmus) este nu doar o componentă a profilului individual al celui pregătit pentru învățare permanentă, dar și un beneficiu personal al participării în subprogramele analizate.

Procentele mai mari pe care le-au acordat beneficiarii instituționali din programele Comenius și Vizite de studiu (60% , respectiv 61%) referitor la calitatea educației pot fi explicate și prin aspecte care țin de evaluarea școlilor.

O atenție specială poate fi acordată problematicii dezvoltării dezvoltării competențelor cheie.

Prin proiectul legii educației aflat în dezbatere parlamentară este adoptat principiul centrării pe rezultatele învățării, iar dezvoltarea domeniilor de competențe cheie reprezintă finalități ale sistemului.

Strategia dezvoltării învățământului preuniversitar, 2001-2004. Planificare prospectivă până în 2010 menționează formarea competențelor cheie și educația pe tot parcursul vieții ca prioritate a reformei educației, iar *Programul de Guvernare 2009 -2012* preconizează introducerea unui curriculum școlar bazat pe competențe cheie. Programele de **formare profesională a adulților**, autorizate în baza *O.G. nr. 129/2000* privind formarea profesională a adulților, sunt accesibile tuturor categoriilor de adulți. Competențele cheie se regăsesc în programele de FPA autorizate, astfel:

² <http://strategia.ncsd.ro/docs/sndd10.ro.pdf>

³ În acest context, CNFPA este organizat ca Autoritate Națională pentru Calificări

program de formare pentru fiecare dintre cele 8 competențe cheie, program de formare pentru o ocupație /calificare, în care sunt incluse una sau mai multe competențe cheie, în conformitate cu standardul ocupațional.

Valoarea adăugată a LLP la nivelul Comunității Europene/ Eficacitatea cooperării între țările participante.

Toți decidenții intervievați sunt de acord că programul LLP este singurul care stimulează cooperarea transnațională în educație, *altfel educația ar rămâne, conform subsidiarității, domeniu de reglementare națională și ar fi imposibil să asigurăm compatibilizarea sistemelor de educație și formare, de unde deducem că nu s-ar putea crea piața muncii liberă, flexibilă și funcțională în interiorul granițelor UE.* (Monica Calotă, director ANPCDEP)

Acest tip de cooperare aduce beneficii pe mai multe planuri: inovare, armonizare, reforme, transfer de know-how (Felicia Zarojanu, director CNFPA).

Date fiind beneficiile identificate, cei intervievați consideră că promovarea programelor la nivel național este foarte importantă. Această opinie este împărtășită și de respondenți care, indiferent de programul la care au participat, includ aspectele legate de promovare (*întâlniri informative la nivel local, folosirea canalelor media, existența unui departament de marketing al programului, mai multe materiale de informare, utilizarea celor care au desfășurat proiecte pentru a-i îndruma pe cei care vor să aplice/ tutorat*) printre modalitățile de ameliorare a aspectelor considerate problematice.

Alături de valoarea de ansamblu a programului, participanții la subprogramele analizate includ următoarele categorii comune de beneficii în planul dezvoltării competențelor profesionale:

- dobândirea de noi metode didactice;
- facilitatea implicării în alte proiecte;
- competențe TIC;
- schimb profesional cu colegii din alte țări;
- management proiecte;
- LLL și educația non-formală;
- competențe sociale;
- competențe de comunicare în limbi străine;
- dimensiunea europeană a educației, cetățenie europeană și deschiderea culturală.

De asemenea, investigația noastră a identificat și alte categorii de beneficii au fost invocate la nivelul fiecărui subprogram, după cum se observă în tabelul de mai jos (AR FI UTIL SĂ FIE PUSE INTR_UN TABEL)

Comenius

- încredere, curaj în a adopta metode noi, creative/ automotivare;
- mai buna valorizare “acasă” de către colegi (introducerea în CDS de opționale noi în urma stagiului);
- motivarea elevilor pentru învățare;

Grundtvig

- dobândirea de noi informații;

- dobândirea de competențe financiare;

Erasmus

- mod de gândire;
- tehnici de studiu;
- tematici de cercetare;
- tehnici/metodologii de cercetare;
- stil de lucru;
- modalități de pregătire a evaluării;
- autocunoaștere;
- adaptabilitate;
- valori (spirit de echipă);

Leonardo da Vinci

- noi oportunități de formare și angajare;
- noi tehnologii, îmbunătățirea strategiilor didactice, strategiilor de intervenție, programe noi (ex. AutoCAD);
- dezvoltarea abilităților/ competențelor (manageriale, de comunicare) de specialitate și numai;
- bune practici;
- creșterea gradului de relevanță;
- utilizarea documentelor Europass (un răspuns);

Vizite de studii

- Dezvoltarea motivației/satisfacției profesionale.

Opiniile exprimate de respondenți pot fi considerate și precondiții ale angajării piața muncii, fapt confirmat și de decidenți: „LLP contribuie în mod direct la realizarea țințelor propuse la nivelul CE în ceea ce privește educația și formarea ca suport esențial pentru asigurarea forței de muncă corespunzătoare, capabilă să aducă progres și prosperitate Uniunii Europene” (Alexandru Mihailescu – Director pentru Afaceri Europene, MECTS, 2007 - 2009).

Măsuri de sprijin transversal: Eurydice, European Label, Europass, Vizite Pregatitoare

Nivelul de utilizare a resurselor Eurydice (bază de date și broșuri de prezentare) în perioada/pe durata participării la programul LLP

Rețeaua Eurydice are ca destinatari principali persoanele cu funcții de decizie, dar și alți actori implicați în domeniul educațional. Aceștia le sunt furnizate informații și studii pe diferite teme legate de politicile educaționale (structuri, reforme, tendințe) sau subiecte asociate cooperării comunitare în educație. Principalele categorii de produse realizate sunt *monografiile* despre organizarea sistemelor educaționale, actualizate regulat pentru a permite abordări comparative, *studiile comparative* privind subiecte specifice de interes comunitar și *indicatorii*. Orice analiză a sistemelor de educație contemporane este greu de realizat fără să încorporeze date oferite de rețeaua Eurydice.

Rezultatele anchetei evidențiază că dintre subprogramele analizate, Vizitele de Studiu utilizează în măsură mare (30,6%) și foarte mare (37,5%) baza de date Eurydice. La polul opus se află subprogramul Erasmus, ai căror beneficiari admit că utilizează baza de date în măsură foarte mică (46,7%) și medie (44,4%). Răspunsuri relativ asemănătoare au oferit și respondenții pentru celelalte subprograme. Astfel,

beneficiarii Comenius, fie ei indivizi sau instituții folosesc baza de date în măsură medie (27,9%, respectiv 33,9 %), cei ai subprogramului Grundvig, în măsură medie (35,3%), în cazul instituțiilor și mică (36,9%), în cazul indivizilor, iar pentru Leonardo da Vinci, în mod surprinzător, instituțiile folosesc baza de date și celelalte componente în mică măsură (44,4%), iar indivizii, în măsură medie (27,4%). Rezultatele sunt explicabile dacă ne gândim că această bază de date este percepută ca fiind destinată decidenților și problemelor care țin de organizarea sistemului educațional. Cu excepția vizitelor de studiu, celelalte programe par a se centra pe indivizi și școli cu probleme concrete și mai bine circumscrise vieții profesionale. La fel și în cazul subprogramului Erasmus, unde beneficiarii accesează mai ales site-urile instituțiilor universitare cu care cooperează.

Totuși, trebuie să remarcăm deschiderea bazei de date Eurydice, prin studiile și anchetele realizate, către probleme concrete și extrem de actuale ale educației, precum competențele cheie, normele didactice, salarizarea și sistemul de evaluare instituțională. Toate aceste aspecte pot fi importante în pregătirea acțiunilor subprogramelor analizate.

Nivelul de cunoaștere al inițiativei European Label

European Label este un certificat european care se acordă pentru proiecte din domeniul predării și învățării limbilor străine. Aceasta este o inițiativă a Comisiei Europene care își propune să recompenseze cele mai inovatoare și creative proiecte în domeniu. În țara noastră proiectele selecționate primesc un certificat semnat de Comisarul European pentru Educație, Formare, Cultură și Multilingvism, precum și de Ministrul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului din România; certificatul European LABEL se acordă anual, începând cu anul 2002. (sursa <http://www.llp-ro.ro/llp.php?id=29&d=55>)

Prin ancheta realizată se evidențiază faptul că, în ceea ce privește inițiativa European Label, procentul celor care au obținut certificatul este de 4,12 % din totalul respondenților. O mare parte dintre aceștia declară că au auzit de această inițiativă, dar nu au multe informații despre ea (peste 40%), iar peste 30% declară că dețin informații despre aceasta. 20 de procente din totalul participanților instituționali la cercetarea realizată, nu au auzit despre această inițiativă. Procentul scăzut al celor care au obținut certificări de acest tip este explicat prin faptul că, de exemplu, în anul 2009 au fost acordate un număr de 13 certificate, pe baza selecției unor proiecte relevante în acest sens. Încurajator este faptul că o mare parte dintre respondenți au auzit sau au informații despre aceasta inițiativă, ea numărându-se totuși în cadrul sub-componentelor LLP, printre cele mai puțin cunoscute (Monica Calotă, director ANPCDEFP). Răspunsurile obținute permit deci o mai bună radiografiere a modului în care acesta transpune la nivelul grupurilor țintă.

Ca semn al recunoașterii contribuției școlilor românești la sprijinirea eforturilor României de integrare în Uniunea Europeană, MECTS a organizat în ultimii șapte ani competiția pentru acordarea certificatului „Școala Europeană”, deschisă tuturor unităților de învățământ preuniversitar care au fost și sunt implicate în activități, proiecte și programe comunitare.

Nivelul de utilizare a documentelor Europass pentru certificarea competențelor dobândite

Europass reprezintă un portofoliu personal de documente pe care deținătorul le poate utiliza pentru a-și face cunoscute calificările și competențele în Europa, în vederea facilitării accesului pe piața muncii și la programele de educație și formare. În

România, Centrul Național Europass a fost înființat prin HG 67 din 2007, privind participarea României la programele comunitare. Europass este compus din cinci instrumente:

- Curriculum Vitae Europass,
- Pașaportul lingvistic Europass,
- Suplimentul Europass la Certificatul Profesional,
- Suplimentul Europass la diplomă,
- Documentul de mobilitate Europass.

Rezultatele studiului arată că dintre cele cinci instrumente menționate mai sus, CV-ul Europass este singurul care se bucură de o utilizare largă: mai mult de 60% dintre respondenți. Din totalul respondenților, cel mai puțin folosesc CV-ul Europass studenții beneficiari de mobilități Erasmus (36%), iar cel mai mult cadrele universitare implicate în programul Erasmus (100%).

Documentul de mobilitate Europass este utilizat de aproximativ 25% dintre respondenți, cu un maximum de 82% în cazul instituțiilor beneficiare de programe Leonardo da Vinci, și un minim de aproximativ 3%, în cazul studenților Erasmus.

Pașaportul lingvistic european este utilizat de aproximativ 15% dintre respondenți, cea mai mare valoare (peste 40%) fiind întâlnită în cazul persoanelor implicate în programe Leonardo da Vinci.

Atât suplimentul Europass la certificatul profesional, cât și suplimentul Europass la diplomă sunt utilizate de mai puțin de 5% dintre beneficiarii programului LLP incluși în cercetare. Analizând însă subprogramele, se constată că universitățile implicate în programul Erasmus utilizează suplimentul la diplomă în măsură de aproape 40%, mediul universitar fiind de altfel principalul utilizator al acestui instrument. În ceea ce privește certificatul profesional, acesta este mai cunoscut de către beneficiarii programului Leonardo da Vinci, dar nu cu mult peste medie (aproximativ 8,5%, față de media generală LLP de aprox. 4%).

În jur de 20% dintre respondenți declară că nu folosesc instrumentele Europass, cel mai mare procent regăsindu-se în cazul studenților Erasmus (peste 50%).

Nivelul de vizibilitate al acțiunii Vizite Pregătitoare

Acțiunea "Vizite pregătitoare" este o componentă a Programului de Învățare pe tot parcursul vieții. Aceasta acțiune acordă sprijin financiar instituțiilor eligibile din România pentru efectuarea de vizite în instituții similare din oricare țară participantă la Programul de Învățare pe tot parcursul vieții, în vederea inițierii unor viitoare proiecte de cooperare europeană în cadrul Programului (2007-2013).

Majoritatea beneficiarilor chestionați (55.5%) au cunoștință despre acțiune. Procentul celor care nu au cunoștință despre acțiune se limitează la 4,5%. Există o serie de diferențieri între gradul de accesare a acestei componente transversale în raport cu fiecare subprogram în parte: Leonardo 13,2%, Comenius 21,6%, Grundtvig 26,5%, Erasmus 27,8%. Credem că măsura în care această componentă este utilizată este în acord cu natura ei și cu ceea ce își propune să realizeze.

Concluzii ATENTIE SA NU SE CONFUNDE CU CELE GENERALE!

Măsurile de susținere transversale reprezintă o componentă foarte importantă a Programului de Învățare pe Tot Parcursul Vieții, fiind de un sprijin real celor ce se angajează în proiecte sau mobilități. Variațiile descoperite în ceea ce privește utilizarea lor de către beneficiari ne apar ca fiind explicabile prin natura programelor. Deși se cunoaște existența lor de către majoritatea beneficiarilor LLP este încă loc de

îmbunătățire în ceea ce privește înțelegerea funcționării lor și a beneficiilor potențiale pe care le pot aduce. Nici interviurile cu decidenții și nici chestionarele aplicate beneficiarilor nu au sugerat nevoia unor schimbări majore în aria componentelor transversale.

Eficacitatea Programului de Învățare pe tot parcursul vieții

Care este gradul și calitatea implementării LLP în România cu referire specifică la fiecare sub-program? Care sunt provocările și dificultățile întâlnite în implementarea sub-programelor? Cum monitorizați implementarea programului și sub-programelor?

Implementarea în România a programului pentru învățarea permanentă la nivelul fiecărui sub-program, este percepută de majoritatea decidenților intervievați ca fiind realizată la un înalt nivel calitativ. Se poate identifica o diferențiere în ce privește vizibilitatea programelor care sunt cunoscute, în special de profesioniștii din domeniul educației, și de grupurile țintă directe și indirecte ale sub-programelor. În schimb, în mediul de afaceri, acestea sunt mai puțin cunoscute, atât în ceea ce privește facilitățile oferite, cât și rezultatele, impunându-se o promovare mai extinsă și mai proactivă a facilităților și rezultatelor subprogramelor la scară națională pentru această categorie de beneficiari. La nivelul percepției publice se estimează că doar 5% dintre reprezentanții mediului de afaceri au cunoștință de instrumentele de aderare și de postaderare (incluzând programul LLP).

În ceea ce privește rolul asumat în cadrul parteneriatelor europene stabilite de instituțiile educaționale din România se poate identifica o schimbare de statut. Astfel, în etapa inițială a programelor comunitare în educație și formare, partenerii români preluau experiența și „know-how”-ul de care nu dispuneau în acel moment. După cum arată Directoarea Centrului Național de Formare și Pregătire a Adulților, Felicia Zarojanu „participarea în programe a reprezentat o „școală” pentru români. Dacă în prima fază nu am știut cum să abordăm programul (LdV), care lucra doar cu teme de nivel înalt, românii au fost determinați să meargă mai sus, fapt care a făcut ca în ultimii ani, balanța să se încline în favoarea românilor care, pentru a desfășura în continuare proiecte, care necesită parteneri europeni, au trebuit să ofere lucruri care să-i intereseze pe europeni, pentru că fără parteneri străini nu poți desfășura proiecte” și să se plaseze la nivel similar de expertiză.

Coordonatorii de programe, cât și beneficiarii instituționali și individuali, menționează probleme variate, unele comune la nivelul LLP, altele specifice diferitelor subprograme.

Numărul prea mare de acțiuni diferite (64), fiecare cu reglementări specifice complică procedurile și îngreunează buna desfășurare atât la nivelul personalului agenției naționale, cât mai ales a beneficiarilor sub-programelor.

Au fost întâmpinate probleme și în utilizarea instrumentelor de gestiune a sub-programelor (ghidurile candidaților, LLPlink) care nu au fost finalizate înainte de începerea programului. Modificarea regulilor și dezvoltarea acestora pe parcurs a condus la dezorientarea beneficiarilor și la erori. Ca o concluzie preliminară, cu toate eforturile CE de a simplifica în ansamblu unele proceduri, managementul programului rămâne extrem de complex.

Monitorizarea implementării programului și a sub-programelor s-a realizat prin efectuarea controalelor secundare de către MECTS, cât și prin reuniuni de monitorizare organizate cu beneficiarii proiectelor în derulare, vizite in-situ, comunicare la distanță și analiza rapoartelor realizate de Agenția Națională.

În ceea ce privește monitorizarea realizată de către Autoritatea Națională asupra implementării programului LLP de către ANPCDEFP, aceasta se bazează pe o metodologie, care include următoarele aspecte:

- persoanele împuternicite din MECTS analizează rapoartele de activitate întocmite semestrial de ANPCDEFP, comparativ cu Programul de lucru al Agenției pentru anul în curs; în cazul în care se constată devieri, se solicită Agenției explicații și măsuri de remediere;
- ANPCDEFP întocmește și transmite către Direcția Afaceri Europene Raportul anual de activitate, împreună cu copii ale tuturor materialelor informative/ promoționale realizate;
- Se efectuează vizite periodice de câte o zi la sediul Agenției pentru:
  - a. verificarea sistemului de proceduri, de control intern din punctul de vedere al conformității cu Ghidul Agențiilor și al implementării efective;
  - b. analizarea, prin eșantionare, a documentele originale legate de ciclul de viață al proiectelor (selecție, decizii de finanțare, contractare, monitorizare, evaluare rapoarte finale, control primar);
  - c. verificarea, prin sondaj, a dosarelor evenimentelor pe care Agenția le-a organizat și sunt cuprinse în Programul de lucru (agende, liste de participanți, documente suport);
  - d. analizarea rapoartelor misiunilor de control și ale auditurilor de sistem efectuate de personalul Agenției;
  - e. analizarea rapoartelor de monitorizare efectuate de inspectorii responsabili cu programele de cooperare europeană din Inspectoratele școlare Județene;
  - f. reprezentanții MECTS participă la reuniuni organizate de Agenția Națională cu scop de informare/monitorizare/valorizare (Augustin Mihalache, consilier pentru afaceri europene MECTS).

În vederea efectuării auditului financiar conform standardelor profesionale impuse de Ghidul pentru Autoritățile Naționale, MECTS inițiază anual procedurile de selecție a unei firme specializate. La finalul misiunii de audit, se organizează o reuniune cu auditorii, în care vor fi discutate aspectele constatate pe parcursul misiunii la entitatea auditată.

În ceea ce privește nivelul de satisfacție a beneficiarilor instituționali față de asistența acordată de reprezentanții agenției naționale în derularea programului, se constată un nivel foarte ridicat pentru sub-programele Comenius, Leonardo da Vinci și Grundtvig, acesta variând în procente cumulative pentru răspunsurile „mare” și „foarte mare” între 85% și 93% dintre respondenți pentru „consultanța oferită anterior depunerii aplicației” (activități specifice procesului de elaborare a aplicației); „consultanța oferită pe durata derulării programului” și pentru „suportul financiar pentru susținerea participării la program”. Pentru programele Erasmus, Vizite de studiu și Etwinning, cotele de satisfacție față de asistența acordată înregistrează o distribuție majoritară a răspunsurilor pe primele trei tipuri de răspunsuri: „foarte mare”, „mare” și „medie” (vezi tabelul Comenius 178).

Marea majoritate a beneficiarilor instituționali consideră că activitățile de monitorizare și de evaluare externă au contribuit la o mai bună realizare a obiectivelor proiectului în care au fost implicați, situându-se pentru monitorizarea activităților în procente cumulative pentru răspunsurile „mediu”, „mare” și „foarte mare” la 93% dintre respondenți și 95% pentru evaluarea activităților. Beneficiarii individuali au o imagine chiar mai favorabilă față de eficiența măsurilor de

monitorizare și a activităților de evaluare ajungând la aproximativ 98% dintre respondenți.

Care sunt avantajele și dezavantajele la nivel național ale integrării programelor anterioare într-un program unic (LLP)? Care sunt efectele acestei integrări? Puteți identifica o valoare adăugată produsă de integrarea în cadrul LLP la nivel național /în general? În ce constă aceasta?

- *Ce măsuri adoptați pentru a crește sinergiile între diferitele părți ale LLP?*
- *Cum se completează reciproc acțiunile centralizate și descentralizate?*
- *Care sunt cele mai eficiente sub-programe și acțiuni luând în considerare nevoile identificate la nivel național din perspectiva educației și formării? Care sunt factorii pozitivi și negativi care par să influențeze efectele și rezultatele programului?*
- *Există vreun efect asupra grupurilor țintă ale LLP dat de integrarea sub-programelor anterioare? Au fost incluse noi grupuri țintă în cadrul LLP?*

Fiecare subprogram este văzut ca fiind important prin scopul pe care și-l propune, fiecare raportându-se la un anumit grup țintă, iar toate la un loc acoperă întreaga plajă de posibilități. Nu există un grup țintă dezavantajat, asigurându-se deschidere pentru fiecare dintre ele.

Integrarea este văzută ca aducând un plus de valoare funcționalității subprogramelor. Colectarea și administrarea rezultatelor și produselor diferitelor proiecte este ușurată și astfel se cresc posibilitățile de diseminare și multiplicare a lor. Din exteriorul Agenției acest proces a fost perceput ca ducând spre o concepție unică de organizare și urmărire a programelor, fapt apreciat ca fiind pozitiv.

Prin integrarea programelor de învățare permanentă într-unul singur se obține “o mai mare flexibilitate pentru beneficiarii din grupurile țintă vizate” consideră dna. Monica Calotă, Director ANPCDEFP. Apare astfel “posibilitatea pentru o instituție de a-și concepe o strategie de dezvoltare utilizând oportunitățile de finanțare oferite de mai multe subprograme, dar derulate de aceeași agenție. Publicul are același interlocutor, promovarea programelor se face unitar, iar unele resurse de administrare sunt economisite”.

Dezavantajele nu sunt evidente, dar s-a sugerat că în funcție de caracteristicile implementării fiecărui subprogram ar fi putut să apară unele probleme de natură tehnică, însă ele nu au afectat semnificativ desfășurarea activităților.

Pentru promovarea sinergiilor în cadrul Agenției se organizează evenimente de promovare și/sau valorizare interdepartamentale. De asemenea la reuniunile cu beneficiarii curenți sau potențiali, organizate de Agenție sau de alte instituții, sunt invitate persoane de la mai multe programe pentru ca promovarea să aibă un impact cât mai mare.

În ceea ce privește acțiunile centralizate deocamdată ANPCDEFP are puține informații privind proiectele în care sunt implicate instituții din România.

În raport cu prioritățile naționale de educație și formare cele mai eficiente programe sunt considerate de către decidenți ca fiind: Comenius parteneriate și IST, Erasmus plasamente studențești, Grundtvig parteneriate, Leonardo mobilități IVT. Beneficiarii, atât individuali cât și instituționali, consideră în proporție de peste 80% că programele la care au participat au o “relevanță crescută” sau sunt “foarte relevante” în ceea ce privește sistemului educațional și a celui de formare continuă din România.

Ca noi grupuri țintă au fost incluși partenerii sociali și responsabilii VET în programul Vizite de Studiu.

În concluzie integrarea subprogramelor într-unul singur a fost resimțită ca având un impact pozitiv asupra activităților și a eficienței cu care ele sunt implementate, facilitând accesul grupurilor țintă și maximizând posibilitățile de promovare a rezultatelor.

Cât de bine reușește România să implice grupurile țintă ale sub-programelor?

Programul de Învățare pe Tot Parcursul Vieții prin intermediul sub-componentelor sale încearcă acopere o gamă cât mai largă de grupuri țintă. Cercetarea privind implementarea LLP 2007-2009 își propune, alături de alte aspecte importante, să obțină o imagine asupra accesibilității grupurilor țintă la aceste sub-programe, inclusiv din perspectiva grupurilor dezavantajate și a persoanelor cu nevoi speciale. „*Anual prin apelul de candidaturi există niște priorități europene și naționale*” – Veronica Chirea, coordonator Eurydice.

În ceea ce privește accesibilitatea programelor de către grupurile și obținerea de informații utile în acest sens, peste 50% dintre respondenți consideră că acest lucru este realizat în foarte mare măsură și respectiv peste 30%, în mare măsură. În același timp completarea formularului de aplicație și îndeplinirea formalităților administrative nu pun probleme semnificative și sunt considerate accesibile grupurilor țintă. Asigurarea contribuției personale întrunește un procentaj de peste 30% dintre răspunsuri, care susțin că acesta este accesibil grupurilor țintă din acest punct de vedere în mare măsură, secondat de 28% în foarte mare măsură și 18% în măsură medie.

Beneficiarii instituționali Grundtvig declară în proporție de peste 60%, că programul la care au participat este accesibil în ceea ce privește găsirea de potențiali parteneri.

La întrebarea *Cât de bine reușește România să implice grupurile țintă ale sub-programelor?*, directorul ANPCDEF, doamna Monica Calotă, consideră că: „*În general bine, cu excepția grupurilor țintă: IMM-uri, Camere de Comerț, Agenții Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă etc.*”; în ceea ce privește: „*programul Leonardo Da Vinci, mobilitățile ce vizează persoanele pe piața muncii (PLM), grup țintă partenerii sociali și responsabilii VET pentru Study Visits (care sunt în același timp și noi grupuri țintă incluse în cadrul LLP); grupul țintă studenți sau absolvenți pentru acțiunea Asistenți Comenius*”.

Referitor la sprijinul acordat persoanelor cu nevoi speciale și a celor ce aparțin grupurilor dezavantajate, peste 99% dintre persoanele care au răspuns anchetei declară că nu au avut nevoie de un astfel de sprijin. Perspectiva instituțională însă, evidențiază că un procent de 15% dintre instituțiile participante la diferite sub-programe LLP au inclus în componența grupurilor țintă persoane cu nevoi speciale, comparativ cu peste 30% dintre acestea care au inclus persoane ce aparțin unor grupuri dezavantajate.

Cercetarea de față vine să valideze informațiile obținute pe baza interviurilor cu persoanele de decizie din domeniu, astfel că: „*în privința participării persoanelor cu nevoi speciale, cu toate eforturile noastre de promovare a oportunităților nu avem prea mulți candidați din acest tip, poate și pentru că în România nu există o cultură care să încurajeze mobilitatea lor; deși pentru persoanele cu nevoi speciale există posibilități de finanțare suplimentară*”, consideră doamna Monica Calotă, director ANPCDEF.

Deși datele evidențiază o slabă implicare, din diferite motive, a acestor categorii de grupuri țintă în cadrul sub-programelor descentralizate din cadrul LLP, totuși există inițiative care vizează să aducă schimbări în timp. Astfel că, în cadrul focus grupului realizat cu reprezentanți ai instituțiilor care dezvoltă parteneriate în cadrul Leonardo da Vinci, un exemplu de bună practică în domeniu este un proiect dedicat elevilor cu cerințe educaționale speciale, incluși în învățământul profesional. O altă întâlnire cu reprezentanți ai unor instituții care desfășoară proiecte în cadrul Grundtvig, a permis colectarea de informații cu privire la includerea diferitelor grupuri țintă în cadrul activităților propuse: persoane cu vârste de peste 50 de ani, tineri cu analfabetism funcțional, categorii sociale defavorizate din punct de vedere social și etnic (imigranți, șomeri), persoane cu boli aflate în stadii terminale, deținuți.

Modalitățile de ameliorare sugerate în cadrul anchetei, fac referire la următoarele categorii comune tuturor categoriilor de respondenți, din cadrul tuturor sub-programelor: o mai bună promovare prin diferite mijloace (de exemplu, materiale de informare, folosirea canalelor media, forumuri de discuție etc.), simplificarea procedurilor de candidatură și acordarea de suport în acest sens, îmbunătățirea componentei financiare. De asemenea, dezvoltarea competențelor de comunicare într-o limbă străină este considerată importantă. Există însă și o serie de propuneri adaptate specificului unui anumit tip de program, activităților și grupurilor țintă specifice (de exemplu în cadrul Comenius, beneficiarii instituționali consideră necesară realizarea unei baze de date europene cu parteneri).

Sugestiile privind modificările în cadrul grupurilor țintă vizează aspecte comune precum îmbunătățirea includerii: personalului didactic auxiliar/ administrativ și a grupurilor defavorizate/ persoanelor cu dizabilități (astfel că promovarea, mai sus menționată, este necesară în rândul unor categorii cât mai largi de persoane, deoarece, câteodată, nici chiar cei care au fost într-un fel sau altul beneficiari în cadrul unui proiect/ acțiuni, nu au informații complete asupra gradului de cuprindere din perspectiva grupurilor țintă); precum și specifici, în cadrul programelor (de exemplu, în cadrul Comenius este sugerată implicarea în mobilități a copiilor cu vârste sub 12 ani și a părinților).

În concluzie accesul grupurilor țintă la diferitele componente din cadrul sub-programelor LLP, este în continuă dezvoltare, fiind incluse noi grupuri țintă și fiind create oportunități pentru acestea de a participa. Chiar dacă procesul este unul lent sau anevoios pentru anumite categorii, comparativ cu altele, există totuși inițiative și bune practici care demonstrează că în timp vor apărea schimbări în acest sens.

În ce măsură contribuie implementarea LLP la nivel național la realizarea priorităților UE stabilite în cadrul Programului Educație și Formare 2010?

Implementarea LLP are o contribuție directă la prioritățile UE în domeniile cooperării între țările participante, asigurării transparenței calificărilor și a mobilității.

Cea mai evidentă contribuție, demonstrată atât de nivelul percepțiilor individuale cât și prin analiza datelor cantitative, este cooperarea între țările participante. La întrebarea *În ce măsură considerați că programul la care ați participat sunt relevante în promovarea cooperării la nivelul Comunității Europene,*

cei mai mulți respondenți au considerat că participarea lor la program a avut o relevanță foarte mare (o medie de 75,9 % pentru indivizi și de 79,3% pentru instituții). Instituțiile implicate în subprogramele Comenius, Leonardo da Vinci și Vizite de studiu, au acordat cele mai mari punctaje acestui aspect, fapt ce poate fi pus în legătură cu modul în care școlile percep propria dezvoltarea instituțională. La nivelul beneficiarilor individuali, procentele acordate confirmă opinia exprimată de către unul dintre decidenți, potrivit căreia *LLP contribuie la realizarea obiectivului de creștere a cooperării europene în educație și formare profesională cu scopul de a asigura o inserție cât mai bună pe o piață a muncii flexibilă* (Monica Calotă, director ANPCDEFP).

Crearea spațiului european al învățământului superior, ca mod de a promova mobilitatea studenților și a personalului didactic și posibilitatea de a se angaja oriunde în Europa a adus în discuție facilitarea transparenței calificărilor și a competențelor. Este și o componentă a unei abordări care are ca scop o mai bună corelare a sistemelor educaționale și de formare profesională cu nevoile actuale ale societății.

În privința transparenței calificărilor și a competențelor, cel puțin pentru învățământul superior, unii dintre beneficiarii de mobilități Erasmus identifică și dificultățile întâmpinate la întoarcerea în țară: *Problema cea mai mare a fost la întoarcere, unde s-a recunoscut într-o măsură redusă activitatea de dincolo. Chiar și cât s-a recunoscut, a fost în primul rând din bunăvoința profesorilor, iar nu printr-un sistem organizat. În plus, din cauza bursei și a faptului că am ajuns acasă abia la începutul noului an școlar și nu mi s-a întocmit situația la timp, nu mi s-a acordat bursa pe anul curent.*

Pe de altă parte, diferite studii realizate la nivel național evidențiază că măsurile luate în scopul armonizării structurii învățământului universitar din România cu cel european conduce la o creștere a mobilității academice a studenților și a cadrelor didactice prin aceea că facilitează echivalarea și recunoașterea mai ușoară a diplomelor⁴.

Din punct de vedere cantitativ, toate subprogramele analizate evidențiază faptul că dintre acțiunile subsumate, componenta de mobilități este cel mai bine reprezentată și în creștere de la an la an. De exemplu, în cadrul subprogramului Erasmus se constată o creștere numărului de aplicații, în pofida dificultăților financiare pe care le recunosc atât beneficiarii programului, cât și instituțiile organizatoare. Această tendință vine în întâmpinarea Comunicatului de la Leuven, adoptat la 29 aprilie 2009 de către miniștrii responsabili cu învățământul superior din țările participante la procesul de la Bologna, care prevede că în anul 2020 cel puțin 20% din absolvenții instituțiilor de învățământ superior din spațiul european trebuie să fi beneficiat de un stagiul de studiu sau de formare peste hotare.

Opinia unui bursier Erasmus este elocventă: *Probabil că în acest domeniu programul Erasmus contribuie cel mai mult întrucât aceste competențe personale se dezvoltă fără să îți dai seama și fără a face un efort conștient în această direcție. Din punct de vedere lingvistic experiența a fost extrem de folositoare, în timp ce din punct de vedere intercultural aceasta experiență este de neînlocuit. Chiar din aceste puncte de vedere, programul Erasmus ar putea fi obligatoriu.*

---

⁴ Carta Verde a mobilității tinerilor consemnează faptul că mobilitatea cu scop educațional, adică mobilitatea transnațională în scopul dobândirii de noi competențe, constituie unul din mijloacele fundamentale prin care indivizii, în special tinerii, își sporesc șansele pe piața muncii și își promovează dezvoltarea personală.

Care sunt abordările specifice LLP în țara noastră pentru a răspunde politicilor orizontale comunitare (diversitatea culturală și lingvistică în Europa, combaterea rasismului, prejudecăților și xenofobiei, luarea de măsuri specifice pentru persoanele cu nevoi speciale și pentru integrarea lor în sistemul general de educație și formare, promovarea egalității și contribuția pentru combaterea tuturor formelor de discriminare)? În ce măsură aceste abordări s-au dovedit eficiente? Puteți identifica anumite aspecte necesare a fi îmbunătățite?

Politicile orizontale comunitare se regăsesc în România în prioritățile naționale, în cadrul fiecărui apel la propuneri, acestea traducându-se prin bonusuri acordate la evaluarea candidaturilor. Pentru persoanele cu nevoi speciale există posibilități de finanțare suplimentară.

Referitor la eficiența abordărilor, cercetarea de teren validează interviurile cu decidenții în domeniu, accentuând eficacitatea în „combaterea rasismului, prejudecăților și xenofobiei și la promovarea egalității și contribuția pentru combaterea tuturor formelor de discriminare” și nevoia unor eforturi suplimentare pentru implicarea în program a persoanelor cu nevoi speciale. [Totodată „Tematicile multor proiecte selectate au legătură directă cu politicile orizontale comunitare menționate, fapt ce conduce la concluzia că România, prin politica de stabilire a propriilor priorități răspunde în mare măsură acestor politici” \(Alexandru Mihailescu – Director pentru Afaceri Europene, MECTS, 2007 - 2009\).](#)

Cercetarea întreprinsă arată că programul de învățare pe tot parcursul vieții este perceput de către beneficiari ca fiind eficient în promovarea politicilor orizontale comunitare.

Rezultatele anchetei indică LLP ca un instrument puternic în dezvoltarea diversității culturale și lingvistice în Europa. Dintre beneficiarii chestionați, peste 70% consideră că programul LLP contribuie la într-o foarte mare măsură la diversitatea culturală și lingvistică în Europa și peste 20% consideră că programul contribuie în mare măsură la acest obiectiv:

„Te simți cu totul integrat în "marea familie europeană" așa cum ne place să spunem. Poți comunica într-o altă limbă pe domeniul tău profesional. Poți afla lucruri noi despre alte țări, poți stabili contacte.”, profesor – beneficiar mobilitate Comenius.

“Cunoscând persoane din diverse țări europene, comunicând și stabilind relații de prietenie, anumite prejudecăți sunt eliminate. În plus, avem oportunitatea de a promova valorile culturale, științifice și istorice ale țării noastre, devenind astfel ambasadori ai societății și ai sistemului educațional românesc.”, beneficiar Grundtvig.

În ceea ce privește combaterea rasismului, prejudecăților și a xenofobiei, programul LLP este considerat eficient de către respondenți: aproximativ 55% sunt de părere că programul contribuie în foarte mare măsură la realizarea acestui obiectiv, iar peste 30% consideră că programul participă într-o mare măsură la combaterea rasismului, prejudecăților și a xenofobiei:

“Am avut ocazia să cunosc îndeaproape religia musulmană și adepții ai acesteia (femei și bărbați) și să renunț la anumite prejudecăți legate de stilul de viață al acestora.”, proiecte multilaterale Comenius.

“Grupul de studenți din care am făcut parte a fost alcătuit din fete și băieți provenind din diferite state și chiar diferite continente. Acesta a fost un lucru pozitiv, deoarece ne-a ajutat să ne împrietenim, să ne cunoaștem și să ne acceptăm cu diferențele pe care le-am adus fiecare.”, beneficiari Erasmus.

LLP este perceput de către respondenți și ca un bun program de promovare a egalității și de combatere a discriminării. Aproximativ 60 % dintre beneficiarii chestionați au răspuns că programul de învățare pe tot parcursul vieții contribuie într-o foarte mare măsură la acest obiectiv și peste 30% că programul contribuie într-o mare măsură:

„În niciun proiect din care am făcut parte nu s-a făcut vreo discriminare generată de naționalitate sau țara de proveniență. Am cunoscut cultura și educația din foarte multe țări prin intermediul proiectelor de aici.”, beneficiar E-Twinning.

„În acest program am participat în echipă, iar indiferent de rasă sau de cultură ești acceptat în grup și cunoști persoane noi, îți faci prieteni, chiar ai ocazia să te împrietești și cu cei din țara parteneră. Prin acest proiect avem șansa să cunoaștem oameni diferiți și astfel învățăm că toți suntem oameni și nu trebuie să facem discriminări.”, beneficiar Leonardo Da Vinci.

Beneficiarii care au participat la programul LLP numesc printre **competențele profesionale** dezvoltate competențele de comunicare în limbi străine, precum și promovarea dimensiunii europene a educației, dezvoltarea cetățeniei europene și a deschiderii culturale.

Întrebați fiind despre valoarea adăugată a programului LLP, din perspectiva dezvoltării **competențelor personale**, majoritatea respondenților indică dezvoltarea competențelor de comunicare în limbi străine, a competențelor interculturale, cum ar fi acceptarea, toleranța, combaterea discriminării, depășirea prejudecăților, deschiderea culturală, autoafirmarea ca reprezentant al propriei culturi. De asemenea, mare parte a celor chestionați fac referiri la dezvoltarea competențelor civice: cetățenie activă, voluntariat, promovarea cetățeniei europene.

În egală măsură, printre principalele provocări specifice desfășurării proiectelor LLP, respondenții numesc aspectele ce țin de comunicarea într-o limbă străină, adaptarea la nou și la multiculturalitate. Aceste provocări au fost depășite în majoritatea cazurilor, mulțumită proiectelor la care au luat parte beneficiarii.

În concluzie, programul LLP în România contribuie la buna implementare a politicilor comunitare orizontale, participanții la program identificând acest fapt ca unul dintre principalele beneficii ale participării.

<i>Ce sistem și instrumente utilizați pentru diseminarea și valorificarea rezultatelor LLP în România? Sunt pe deplin valorizate? Ce posibilitățile de îmbunătățire ați identificat?</i>

<i>În ce măsură este cunoscut LLP comunității practicienilor din domeniul educației și formării din România (atât la nivel general, cât și pe subcomponente)?</i>

„Diseminarea și valorificarea rezultatelor LLP în România, declară doamna Monica Calotă, director ANPDEFP, în cadrul interviului acordat, se realizează prin

organizarea de evenimente de valorizare precum: seminarii regionale, conferințe naționale anuale. La rândul lor, departamentele din agenție organizează evenimente de promovare/ valorizare cross-sectoriale”.

În ceea ce privește perspectiva respondenților instituționali care au participat la realizarea acestei anchete, au fost obținute informații cu privire la impactul programului în cadrul căruia au participat, asupra diferitelor aspecte: serviciile/ produsele furnizate de organizația în care aceștia activează, dezvoltarea personală/ profesională a membrilor organizației, imaginea publică a instituției, activitățile din aria managementului, relațiile cu alte organizații, dezvoltarea de parteneriate, alte arii de impact. Răspunsurile oferite vizează sub-programele: Comenius, Grundtvig, Leonardo da Vinci și Vizite de Studii.

Din perspectiva impactului participării într-un sub-program asupra serviciilor/ produselor organizației, respondenții au evidențiat o serie de aspecte comune care fac referire la: noi servicii, programe și proiecte, diversificare ofertei educaționale; schimbul de bune practici, dezvoltarea de competențe etc.; dar și o serie de aspecte specifice.

“Ca urmare a rezultatelor proiectului – obținerea unei noi calificări și a unui nou curs acreditat va influența organizația noastră prin introducerea acestui curs în oferta noastră viitoare de formare”, reprezentant al unei instituții participante în cadrul Leonardo da Vinci.

„Mobilitățile de tipul formării de personal au avut impact pozitiv asupra managementului educațional, prin preluarea unor reguli de bună practică, reprezentant al unei instituții participante în cadrul Erasmus.

În ceea ce privește imaginea publică a instituției, un aspect relevant este cel al unei mai bune promovări la diferite niveluri (local/ regional/ național/ european), prin intermediul diferitelor mijloace și resurse. În același timp beneficiarii instituționali ai Grundtvig și ai Vizitelor Pregătitoare susțin că și-au îmbunătățit activitatea prin noi programe.

„Școala noastră a desfășurat mai multe proiecte europene, devenind Școală Europeană, ceea ce a adus la colaborări cu instituții locale: Primăria, Camera de Comerț și Industrie, colaborări cu firme particulare, toate aducând un plus de imagine datorită preocupării pentru educația antreprenorială a elevilor”, reprezentant al unei instituții participante în cadrul Comenius.

Impactul implicării în cadrul LLP asupra activităților din sfera managementului se reflectă în: dezvoltarea calităților manageriale (managementul timpului, lucrul în echipă, negocierea și rezolvarea de probleme etc.), iar pentru unele sub-componente în creșterea calității serviciilor și activităților, îmbunătățirea colaborării etc.

“Îmbunătățirea managementului proiectelor realizate în colaborare cu parteneri din țări europene”, reprezentant al unei instituții participante în cadrul Grundtvig.

În cazul relațiilor cu alte organizații, colaborarea, intensificare și extinderea relațiilor cu alte instituții și rețele, precum și dezvoltarea de noi proiecte și

parteneriate etc., sunt considerate efecte pozitive ale impactului programului la care au participat beneficiarii.

„Educația trebuie privită ca o intersecție de organizații care conlucrează în vederea atingerii unui scop comun: formarea competențelor de integrare activă a tinerei generații în muncă și în spiritul cetățeniei active. Trebuie să dăm șansa organizațiilor, instituțiilor, altele decât cele care asigură educația formală, să se implice activ în această formare. Vizitele de studiu ne-au ajutat să acceptăm și să promovăm această idee”, reprezentant al unei instituții participante în cadrul Vizitelor Pregătitoare.

Printre alte arii de impact specifice programelor se numără:

- Comenius: posibilitatea implicării active a elevilor din mediul rural și colaborarea lor cu elevii din mediul urban; creșterea mobilității forței de muncă; dezvoltarea comunității din care face parte școala, etc.;
- Grundtvig: îmbunătățirea relațiilor cu autoritățile locale, dezvoltarea de competențe cheie etc.;
- Leonardo da Vinci: aspecte legate de interculturalitate, dezvoltarea personală, noi abordări în procesul de predare etc.;
- Vizite de Studii: stimularea activităților de voluntariat, implicarea cadrelor didactice vârstnice etc.

„Elevii, prin contactul direct pe care l-au avut cu elevi de alte naționalități, și-au creat o deschidere către o altă dimensiune, care nu s-ar fi realizat prin intermediul lecțiilor, hărților, manualelor, referatelor. Ei au început să devină conștienți de necesitatea comunicării, a toleranței și a respectului reciproc între toate naționalitățile. Fiind atrași în activitățile proiectului, părinții au început să realizeze importanța pe care o are școala în educația copiilor lor și rolul pe care ei îl au în susținerea acțiunilor școlii, înțeleg mai bine necesitatea de a conlucra cu profesorii, de a face front comun pentru realizarea obiectivelor propuse; relația cu școala începe să se schimbe”, reprezentant al unei instituții participante în cadrul Comenius.

Un exemplu concret ce vizează diseminarea rezultatelor și mijloacele aferente, a fost oferit în cadrul unui interviu, de către doamna Veronica Chirea, coordonator Eurydice. Mijloacele sunt: diversificarea grupului țintă, traducerea de documente în limba română, articole și semnale ce vizează anumite grupuri țintă, colaborări cu biblioteci, materiale de promovare și informare (semn de carte, imprimarea unui catalog al unei părți a publicațiilor disponibile în cadrul programului) etc.

Putem concluziona că importanța și oportunitatea instituțiilor de a participa în cadrul unor proiecte la nivel european aduce cu sine beneficii, vizate în cadrul obiectivelor și permite dezvoltarea atât în plan personal cât și profesional, chiar dacă la nivel macro, aceste rezultate nu regăsesc mereu la nivel de politici.

În România LLP este cunoscut comunității practicienilor din domeniul educației și formării din România în mare sau foarte mare măsură, prin intermediul programelor sectoriale, astfel: Comenius, Leonardo da Vinci și Erasmus sunt foarte cunoscute, Grundtvig, Vizite de Studii și Europass sunt destul de cunoscute, mai puțin cunoscute sunt Eurydice și European Label, consideră doamna Monica Calotă, director ANCDEFP.

Doamna Veronica Chirea, coordonator Euryidice în România, consideră că un indicativ al gradului în care LLP este cunoscut în rândul practicienilor este numărul mare de aplicații realizate în fiecare an în cadrul sub-programelor, chiar dacă este posibilă finanțarea doar a câtorva dintre acestea și duce la creșterea nivelului calității.

Eficiența Programului de Învățare pe tot parcursul vieții

Din perspectivă națională, în ce măsură sistemul de cooperare dintre Comisia Europeană, Agenția Executivă, Agenția Națională, Autoritatea națională și Comitetul LLP este eficient și funcțional? Care este gradul de complexitate și nivelul de încărcare cu sarcini în managementul programului? Sunt eficiente mecanismele de monitorizare și supervizare aplicate agențiilor naționale de către Comisie? Care sunt ariile de îmbunătățire ținând cont de nevoia de implementare armonioasă a LLP?

Factorii implicați în implementarea LLP în România consideră că sistemul de cooperare dintre Comisia Europeană, Agenția Executivă, Agenția Națională, Autoritatea națională și Comitetul LLP este în general funcțional, excepție făcând cooperarea cu Agenția Executivă care este mai slabă, iar în ceea ce privește cooperarea între diferitele instituții, aceasta este eficientă.

Atât factorii de decizie implicați, cât și managerii de sub-programe reclamă un grad de complexitate foarte ridicat și de un management de program „extrem de stufos” cu un înalt nivelul de încărcare cu sarcini. Aceste probleme sunt amplificate de dificultăți conjuncturale la nivel național precum imposibilitatea angajării cauzată de blocarea posturilor vacante.

Procesul este unul foarte laborios care necesită un volum de muncă imens într-un ciclu în spirală al proiectelor: odată lansat apelul la nivel European, acesta necesită traducerea în limba română, includerea priorităților naționale, verificarea noilor formulare de candidatură, a tuturor fișelor necesare în afara aplicației în sine, colectarea la termen a candidaturilor, înregistrarea în baza de date, chiar și pentru cele depuse on-line, confirmarea înregistrării la termen, introducerea în LLPLink, verificarea existenței, compatibilizarea, evaluarea validității și a eligibilității, evaluarea calitativă, introducerea rezultatelor, avizarea de către comitetul de selecție, (în anumite cazuri negocierea cu celelalte unități naționale), asigurarea unei perioade de contractare, pregătirea actelor pentru contractare.

Mecanismele de monitorizare și supervizare aplicate de către Comisia Europeană agențiilor naționale sunt considerate suficiente și eficiente de factorii implicați. Decizia de divizare a responsabilităților manageriale a acțiunilor centralizate și descentralizate în cadrul LLP este una întemeiată având în vedere specificul lor fără să se poată afirma nici că aceasta este de natură să simplifice implementarea programului, nici că ar complica lucrurile comparativ cu modalitatea de organizare anterioară a programului.

În ceea ce privește relația cu Comisia Europeană principalele arii de îmbunătățire a procedurilor, pentru o implementare armonioasă a LLP, se referă, pe de o parte, la simplificarea managementului, în sensul extinderii utilizării „lump sums” și a „scales of unit costs”, iar pe de altă parte renunțarea la Programul de Lucru anual și raportarea anuală din prezent și trecerea la un program de lucru și la o raportare bianuală (deoarece se suprapun raportările peste multe alte deadline-uri pentru depunerea candidaturilor la diferite tipuri de subcomponente).

În ceea ce privește beneficiarii individuali, o bună parte dintre aceștia nu ar aduce nici o modificare actualului mod de organizare. Printre principalele propuneri de modificări la modul de organizare al LLP se numără:

La nivelul componentelor:

- Comenius

- introducerea componentei de mobilitate adresate elevilor sub 12 ani;
- acordarea dreptului școlilor de a derula două sau mai multe proiecte multilaterale Comenius;
- colaborarea/ sincronizarea între agențiile naționale: proiectele aprobate în câteva țări, să fie aprobate în toate țările partenere;
- posibilitatea prelungirii parteneriatelor pe mai mulți ani;
- posibilitatea adăugării și retragerii unora dintre parteneri;
- Leonardo da Vinci
  - simplificarea procedurilor administrative care sunt prea dificile și sufocate de o „birocrație excesivă”;
  - simplificarea documentelor aferente propunerilor de proiecte;
  - diversificarea liniilor de finanțare;
  - stabilirea unor punți de legătură între programe;
  - mai clară delimitare a domeniilor de adresabilitate;
- Grundtvig
  - componenta pentru persoanele cu dizabilități;
  - componenta dedicată sectorului managerial;
  - 2 termene-limită de depunere a proiectelor într-un an;

Din perspectiva accesului:

De asemenea, o parte dintre respondenți nu ar aduce nici o modificare, iar printre cele menționate se numără: simplificarea aplicării (reducerea numărului de acte necesare, completarea online, folosirea altor limbi în afară de engleză, - ex. franceza, italiana), o promovare mai intensă a LLP, acordarea dreptului organizațiilor de a aplica la mai multe proiecte, facilitarea accesului (persoane peste 35 ani, mai multe persoane din aceeași instituție, mediul rural). Pentru Grundtvig, se menționează în plus, organizarea de sesiuni de instruire privind modul de completare a candidaturilor.

Din perspectiva distribuirii fondurilor:

1. sporirea fondurilor acordate;
2. acordarea de granturi comparabile pentru toate țările;
3. includerea altor categorii de costuri;

Propunerile specifice pe subprograme includ:

- Comenius
  - acordarea de fonduri și pentru E-Twinning, școli gazdă pentru Asistenți Comenius;
  - găsirea unor modalități de reducere a cheltuielilor interbancare între școli și Agenție;
- Grundtvig
  - plata persoanelor implicate în proiect;
  - oferirea posibilității de decontare parțială (periodică pe măsura îndeplinirii obiectivelor);
- Leonardo da Vinci
  - diferențierea finanțării în funcție de calitatea proiectelor;
  - echilibrarea [finanțării] între subprograme (Comenius/ LdV/ Grundtvig);
- Erasmus

- sporirea grantului (mai ales pentru susținerea activităților specifice de diseminare și valorificarea experienței acumulate);
- Vizite de studiu
  - finanțarea organizatorilor;

Din perspectiva grupurilor țintă

- nici una/ nu este cazul
- personalul didactic auxiliar/administrativ
- grupuri defavorizate/persoane cu dizabilități

Propunerile specifice pe subprograme includ includerea elevilor sub 12 ani și a părinților, includerea experților externi în subprogramul Leonardo da Vinci, includerea instructorilor de practică în cadrul vizitelor de studii.

La nivelul instituțiilor beneficiare au fost identificate următoarele probleme comune pentru toate sub-programele LLP analizate:

- aspectele financiare (bugetul mult mai redus față de nivelul cererii; dificultățile în găsirea de resurse și implicarea benevolă a unor specialiști);
- aspecte interculturale (cooperarea cu parteneri noi din culturi diferite și cu viziuni diferite);
- aspecte legate de parteneri (cu excepția sub-programului Erasmus la toate celelalte au fost întâmpinate dificultăți în identificarea de potențiali parteneri, comunicarea defectuoasă cu aceștia, modul de lucru diferit și numărul partenerilor etc.);
- aspecte legate de managementul proiectelor;
- dificultatea identificării de teme comune în special pentru Grundtvig și Vizitele de studiu.

Printre dificultățile specifice de implementare întâmpinate de beneficiarii instituționali la nivelul diferitelor sub-programe se numără:

- Comenius
  - competențe limitate în limba străină a proiectului;
  - competențele TIC limitate;
  - dificultăți de îndeplinirea obiectivelor în termenul stabilit ca urmare a suprapunerii pentru responsabilitățile de cadru didactic;
- Grundtvig
  - implicarea diverselor categorii de vârstă;
  - implicarea părinților în activitățile școlii;
  - angajarea activă a beneficiarilor în activități;
- Erasmus
  - diferențe la nivelul condițiilor materiale;
  - gradul de pregătire al resurselor umane (profesori și studenți);
- Leonardo da Vinci
  - uniformizarea metodelor/ instrumentelor de lucru/ competențelor la nivelul UE;
  - proiectarea nerealistă a activităților (număr supraestimat de produse propuse inițial în proiect vis-a-vis posibilitățile de realizare);
  - crearea de servicii adresate nevoilor specifice;
  - promovarea oportunităților de participare

- găsirea de idei pentru proiecte,
- concurența cu FSE;
- insuficiente informații privind Centrele de Excelență;
- E-Twinning
  - competențe limitate în limba străină a proiectului;
  - competențele TIC limitate;
  - probleme tehnice în utilizarea platformei.

La nivelul beneficiarilor individuali au fost identificate următoarele probleme comune pentru toate sub-programele LLP analizate:

- aspecte financiare (insuficiența grantului);
- aspecte lingvistice (lipsa/ insuficiența pregătirii lingvistice);
- adaptarea la nou;
- aspecte (multi)culturale;
- comunicarea și munca în echipă;
- reprezentarea imaginii propriei țări;
- diseminarea rezultatelor;
- aplicarea cunoștințelor/ abilităților dobândite;
- aspecte administrative;
- pregătirea cursului;

Printre dificultățile specifice de implementare întâmpinate de beneficiarii instituționali la nivelul diferitelor sub-programe se numără:

- Comenius
  - suplینirea profesorilor la clasă pe perioada mobilității;
- Grundtvig
  - motivarea adultului să învețe;
  - înțelegerea programului Grundtvig ca învățare permanentă;
  - alegerea programului potrivit;
  - cunoașterea LLP;
  - realitatea TIC;
- Erasmus
  - autonomia universitară;
  - curriculum-ul universitar;
  - aspectele legate de certificarea studiilor (note, foi matricole);
  - adaptarea la particularitățile unui alt sistem educațional;
- Leonardo da Vinci
  - durata insuficientă a stagiului care nu permite realizarea tuturor obiectivelor de formare propuse, de exemplu: dobândirea de noi competențe (digitale, interculturale, sociale, de comunicare) și valorificarea în propria activitate a experiențelor dobândite;
  - valorificarea bunelor practici;
  - desfășurarea activităților și atingerea obiectivelor;
  - utilizarea și recunoașterea documentelor Europass și Leopass;
- Vizite de studiu
  - durata insuficientă a vizitei;
- E-Twinning
  - competențe limitate în limba străină a proiectului;
  - competențele TIC limitate;

- probleme tehnice în utilizarea platformei.

În ce măsură **instrumentele de susținere a managementului** (eg. LLPlink, EST, Nety, Circa) sunt adecvate pentru un management și o implementare eficientă a programului în România? Oferiți exemple de instrumente specifice utilizate în procesul de management folosite în România și contribuția utilizării acestora la eficacitatea managementului LLP.

În cadrul Agenției Naționale se utilizează în gestionarea Progegamelor de Învățare pe Tot Parcursul Vieții o serie de instrumente de management dezvoltate atât la nivel european, cât și la nivel local.

LLPlink este instrumentul cel mai important folosit, fiind unul de nivel european. Valoarea lui este incontestabilă, dar utilizatorii lui consideră că încă nu este finalizat și că nu este încă suficient de stabil.

Comunicarea la nivel european se face prin platforma CIRCA pentru diferitele programe. Rețeaua NETY a fost folosită până la închiderea ei în anul 2008.

Programele individuale au și ele instrumente dedicate de management cum ar fi Leopass pentru Leonardo da Vinci și Eurydice Intranet pentru Eurydice.

Platformele EST și ADAM sunt folosite pentru valorizarea rezultatelor obținute prin proiectele de învățare permanentă, împreună cu platforma care încearcă să integreze rezultatele din toate domeniile finanțate de Comisia Europeană: EVE (Espace Virtuel d'Echange). Aceste instrumente rămân totuși în cea mai mare parte de uz intern, fiind puțin cunoscute în afara circuitului celor care se angajează în programe de învățare permanentă, chiar dacă s-a intenționat ca ele să contribuie la diseminarea rezultatelor. În interviurile cu decidenții s-a sugerat că o mai bună popularizare a acestor baze de date ar contribui la o mai bună valorificare a rezultatelor proiectelor.

În România a fost dezvoltată o serie de instrumente de gestiune care sunt utilizate la nivelul Agenției Naționale pentru a îmbunătăți managementul proiectelor: FiCop, Registrul excepțiilor, Registrul problemelor, Registrul beneficiarilor cu dificultăți la implementarea proiectelor.

Nevoile legate de comunicare și management în proiecte și programe sunt satisfăcute atât prin intermediul instrumentelor europene cât și al celor dezvoltate local, fiind nevoie doar de îmbunătățiri punctuale cum ar fi creșterea stabilității LLPlink și promovarea bazelor de date cu informații despre proiecte.

În ce măsură sunt adecvate **resursele și suportul financiar** atât la nivel general, cât și cu centrare explicită la nivelul sub-programelor?

Bugetul general al programului LLP este inferior cererii din partea potențialilor beneficiari. Acțiunea Asistenți Comenius este singura care poate face față cererii, în rest *“bugetul este departe de a fi suficient pentru numărul mare de proiecte de calitate care sunt depuse în fiecare an”* (Monica Calotă, director ANPCDEFP).

Referitor la cei care reușesc să primească finanțare, adică beneficiarii programului LLP, cercetarea constată că sunt în general satisfăcuți de susținerea financiară: mai mult de 40% dintre ei se declară foarte mulțumiți și mai mult de 30% se declară mulțumiți. Situația este diferită în cazul studenților beneficiari de burse Erasmus, majoritatea dintre aceștia declarându-se doar mediu mulțumiți de suportul financiar acordat (aproximativ 40%). Același fapt este susținut și de directoarea ANPCDEFP: *“pe proiecte, în general bugetul e suficient beneficiarilor, cu excepția*

granturilor pentru studenții Erasmus, care sunt mult prea mici” (Monica Calotă, director ANPCDEFP).

Cu toate că în general sunt mulțumiți de asistența financiară, beneficiarii menționează și nevoia de îmbunătățire a acestui aspect. Printre principalele modificări pe care le-ar aduce actualului mod de organizare a LLP, din perspectiva distribuirii fondurilor și a accesului grupurilor țintă, se numără suplimentarea fondurilor. Printre principalele provocări specifice desfășurării proiectelor în cadrul programului LLP, beneficiarii le identifică și pe cele financiare, cum ar fi dificultăți în găsirea de resurse, în asigurarea contribuției proprii, în implicarea benevolă a unor specialiști, insuficiența grantului.

„Contribuția financiară personală poate părea excesivă din perspectiva multor cadre didactice din România”, beneficiar mobilitate Comenius.

Organizatorii vizitelor de studiu reclamă nealocarea de fonduri pentru organizarea vizitelor, unii dintre ei propunând introducerea unei taxe de participare care să susțină organizarea.

Care au fost etapele optimizării eficienței resurselor utilizate pentru implementarea LLP în România? Ce tip de efort de raționalizare ați depus în acest sens?

Optimizarea s-a făcut prin unificarea Agenției Naționale Socrates cu Centrul Leonardo da Vinci în 2005 (ca o măsură premergătoare LLP) și prin nominalizarea Agenției în calitate de Centru Național Europass (și punct național de contact Erasmus Mundus și Tempus) în 2007. Dealtfel, mergând un pas mai departe cu optimizarea, în anul 2007 Agenției i s-a încredințat și administrarea programului Tineret în Acțiune.

Alte aspecte relevante

Beneficiarii instituționali ai diferitelor subprograme solicită MECTS introducerea de măsuri de recunoaștere și de recompensare a coordonatorilor de proiecte prin diferite modalități (pentru cadrele didactice acestea ar putea însemna: obținerea de credite de formare continuă, degrevarea de ore, introducerea unei rubrici în fișa anuală de evaluare profesională). Probleme constante se întâlnesc și în legătură cu serviciul de contabilitate al școlii nefamiliarizat cu procedurile și regulamentele specifice LLP. Ar trebui să fie introduse “specificatii mai clare pentru contabili”.

Pentru subprogramul Leonardo da Vinci se recomandă simplificarea formularului de candidatură, popularizarea exemplelor de bune practici, includerea în buget a cheltuielilor preliminare în cazul proiectelor aprobate. Extinderea promovării programului Grundtvig și implicit a specificității acestuia și în rândul altor categorii de beneficiari.

Sugestiile din partea utilizatorilor eTwinning se referă la asigurarea asistenței pentru rezolvarea problemelor tehnice, la dezvoltarea competențelor TIC ale utilizatorilor și la dezvoltarea unor măsuri de motivare a utilizării în condițiile în care nu se oferă finanțare.

Beneficiarii individuali au menționat următoarele tipuri de probleme suplimentare față de aspectele abordate în chestionar:

- probleme de natură financiară (ex. insuficiența grantului, primirea tranșei finale);
- lipsa accesului la informații despre potențiali parteneri;

- au mai fost menționate la itemul deschis diferite aspecte general pozitive precum dezvoltarea personală, intrarea școlii în parteneriate etc.
- La nivelul subprogramelor au fost identificate următoarele neajunsuri:
- Comenius
    - dificultăți de obținere de credite CNFP, fapt care ar putea fi soluționat prin specificarea în adeverința/ certificatul de curs a numărului de credite acumulate;
    - mai buna verificare a instituțiilor care organizează cursurile;
    - problema suplinirii profesorilor la clasa pe durata mobilității;
  - Erasmus
    - nerecunoașterea studiilor printr-un „sistem organizat”;
    - inexistența unor servicii de consiliere a studenților similar modelului din Vest;
    - dezvoltarea anevoioasă a relațiilor cu universitățile din străinătate;
  - Leonardo
    - imposibilitatea prelungirii și continuării stagiilor;
    - inexistența unei organizări eficiente la nivel de instituție (ex. constituirea unor echipe la nivelul școlii) care să faciliteze trimiterea candidaturilor;
    - imposibilitatea participării a mai mult de 2 țări în proiectele VETPRO;
  - Vizite de studii
    - nealocarea de fonduri pentru organizarea vizitelor de studii/ lipsa unei taxe de participare care să susțină organizarea acestora;
    - inexistența unei evaluări finale a vizitei de studiu.

Concluzii

Cercetarea în rândul categoriilor de actori, atât de la nivel central cât și de la nivel local, a indicat faptul că în perioada de referință Programul LLP s-a dovedit a contribui în mod semnificativ la dezvoltarea inițiativelor specifice ariei învățării pe parcursul întregii vieți.

Raportându-ne la evaluarea anterioară putem observa că nivelul de satisfacție față de program a rămas la un nivel ridicat, integrarea programelor anterioare într-un program unic (LLP) aducând un plus de coerență a intervențiilor, stare de fapt semnalată de majoritatea decidenților.

Toți decidenții intervievați sunt de acord că LLP este principalul program cu un impact vizibil la nivel național care stimulează cooperarea transnațională în toate ariile principale ale învățării pe parcursul întregii vieți și care facilitează transferul de know-how și inovația în sistemul românesc de educație și formare.

Participanții la program sunt principalii beneficiari ai acestor intervenții, valoarea adăugată semnalată de actorii investigați fiind legată de câștigul în numeroase arii, de la dezvoltarea autonomiei personale la dezvoltarea competențelor de comunicare sau a celor sociale. De asemenea, programul are o foarte importantă contribuție la atingerea altor priorități educaționale urmărite la nivel național, în special cele legate de dezvoltarea competențelor cheie. Această situație este relevantă din perspectiva noului cadru de politici cu privire la aplicarea principiului centrării pe rezultatele învățării.

În afara sub-programelor, o contribuție importantă la succesul Programului de Învățare pe Tot Parcursul Vieții o au și măsurile transversale de susținere, situație semnalată de majoritatea respondenților care au participat la investigația noastră. Aprecierea programului este în egală măsură observabilă în ceea ce privește relevanța obiectivelor cât și modul în care acesta este implementat. În termeni cantitativi se observă faptul că beneficiarii, atât individuali cât și instituționali, consideră în proporție de peste 80% că programele la care au participat au o “relevanță crescută” sau sunt “foarte relevante”. În raport cu prioritățile naționale de educație și formare cele mai eficiente programe sunt considerate de către decidenți ca fiind: Comenius parteneriate și IST, Erasmus plasamente studentești, Grundtvig parteneriate, Leonardo mobilități IVT.

Bariere și provocări

La nivel operațional, rezultatele cercetării indică faptul că cele mai importante provocări țin de aspectele operaționale, implementarea programului fiind afectată negativ, în primul rând, de alocarea insuficientă a resurselor umane și de unele probleme de coordonare a diferitelor echipe de la nivelul sub-programelor.

Din păcate, autoritatea națională dispune de capacități limitate sub aspectul resurselor umane pentru asigurarea unei coordonări și monitorizări corespunzătoare a implementării programului. Având în vedere responsabilitățile AN în raport cu Agenția executivă ar trebui, în perspectivă, o redimensionare a acesteia însă dificultățile la nivel economic și cadrul de politici privind reducerea cheltuielilor în

spațiul public fac ca acest lucru să nu fie posibil în viitorul apropiat. Rămâne astfel provocarea pentru Agenție de a găsi politici noi de dezvoltare a unor programe de sprijin în această arie.

Alte provocări importante pentru program identificate de investigația noastră se referă la numărul foarte ridicat de acțiuni diferite și de reglementări specifice fiecăreia dintre acestea. Beneficiarii au întâmpinat probleme și în utilizarea instrumentelor de gestiune a sub-programelor (ghidurile candidaților, LLPlink), în special cele care nu au fost finalizate la timp și care nu au ajuns să fie suficient cunoscute. Astfel, cu toate eforturile CE de a simplifica în ansamblu unele proceduri, managementul programului rămâne extrem de complex, în special pentru anumite categorii de beneficiari.

De asemenea, cercetarea a identificat o serie de nevoi de informare la nivel național în rândul grupurilor țintă, în special cei din mediul privat sau cei care activează în mediul rural.

Principalele categorii de recomandări

Cunoașterea și utilizarea experienței altor autorități naționale în legătură cu aspecte care țin de management și creșterea eficienței programului LLP.

Adaptarea instituției școlare, inclusiv a unor servicii administrative (de ex. serviciul de contabilitate al școlii) la specificul participării instituționale și individuale la proiecte europene (de ex. problema suplínirii profesorilor la clasa pe durata mobilității; asigurarea de asistență celor care depun proiecte și pentru rezolvarea problemelor tehnice), mobilizarea grupurilor dezavantajate.

Aspecte financiare (primirea tranșei finale, nealocarea de fonduri pentru organizarea vizitelor de studii/ lipsa unei taxe de participare care să susțină organizarea acestora).

Finalizarea strategiei naționale privind învățarea permanentă și elaborarea unor metodologii de aplicare specifice grupurilor țintă implicate.

Creșterea gradului de valorizare a rezultatelor LLP în România prin implicarea un număr mai mare de factori de decizie și reflectarea acestora la nivelul politicilor publice în domeniu.

Creșterea nivelului de co-finanțare pentru a permite unui număr mai mare de participanți individuali/ instituții să beneficieze de diferitele componente ale LLP.

Diversificarea modalităților de promovarea programului LLP și a subprogramelor; valorificarea achizițiilor dobândite de participanții la subprograme în promovarea și derularea acestora. Schimbul de bune practici ar putea fi promovat prin orientarea atenției către unele practici sau inovații considerate exemplare sau demne de luat în considerație de alte țări. O promovare a facilităților și a rezultatelor la scară națională este necesară. Site-ul agenției nu este suficient.

Eforturi pentru crearea unei culturi a învățării. Promovarea învățării permanente încă de la cele mai mici vârste; accentul pe dezvoltarea competenței de a învăța să învețe

Stabilirea sistemelor de validare a învățării nonformale.

Valorizarea rolului partenerilor sociali în educația și formarea profesională inițială și continuă prin creșterea rolului învățării la locul de muncă; creșterea vizibilității sub-programelor în mediul de afaceri, atât în ceea ce privește facilitățile oferite, cât și rezultatele.

Mai buna corelare a instrumentelor de gestiune (ghiduri, LLPlink) cu demararea programelor/ acțiunilor.

Recunoașterea muncii în proiecte, recunoașterea și recompensarea coordonatorilor de proiecte prin diferite modalități (degrevarea de alte sarcini, obținerea de credite de formare continuă, degrevarea de ore, introducerea unei rubrici în instrumentele de evaluare a calității activității didactice).

Aspecte specifice unor sub-programe: extinderea programului Grundtvig și în rândul altor categorii de beneficiari; extinderea duratei vizitelor de studii și introducerea de evaluări finale ale vizitelor de studiu.